

BODA József*
Különleges rendeltetésű erők
az erőszakolt haderőfejlesztés időszakában
1948-1955

(Special Forces in the period of the strained military force development
1948-1955.)

Absztrakt

A magyarországi állampárt kialakulási folyamatának egyik sarkalatos részét alkotta a haderőfejlesztés, amely abból az ideológiai tételből indult ki, hogy az osztályharc éleződése várható és előbb-utóbb a harmadik világháború kitörése elkerülhetetlen. Ennek a szellemében hajtották végre a magyar haderő erőltetett bővítését az ötvenes évek első felében.

Kulcsszavak:

honvéd ejtőernyősök ; honvéd csapatfelderítők ; Magyar Néphadsereg ;
díszszemle ; haderőfejlesztés

Abstract

The military force development, which set out from that ideological item, formed one of the cardinal parts of the Hungary state party's development process, that the class struggle becoming more acute expected and sooner or later the eruption of the third world war inescapable. The fifty years executed the Hungarian military force's extension in the first half of this period.

Keywords:

soldier parachuties ; scout troops ; Hungarian Army of People ;
parade ; army development

*

- *Open Researcher and Contributor ID* = Nyílt Kutató és Közreműködő Azonosító (**ORCID**)

<https://orcid.org/0000-0002-4010-896X>

Institutional attachments = Szerző intézményi kötődései :

- *Bertalan Szemere Scientific Society of History of Hungarian Law Enforcement* = Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság

- *National University of Public Service Faculty of Law Enforcement* = Nemzeti Köszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Nemzetbiztonsági Intézet Polgári Nemzetbiztonsági Tanszék

@: Boda.Jozsef@uni-nke.hu

DOI : 10.31626/HU-EISSN2530094X.VITOM.19-36.p

A II. világháború utáni hadseregfejlesztés a „Pilis” fedőnevű hadrend elindításával 1948. IV. 15.-vel kezdődött. A Honvédelmi Minisztérium szervezete 1949. II. 1-jétől ismét megváltozott, a hadsereg új hadrendjét, pedig III. 16.-val alakították ki. A miniszter mellett létrehoztak egy titkárságát, és a miniszter közvetlen alárendeltségébe tartozott a politikai főcsoportfőnök, a honvédség felügyelője, a honvéd vezérkar főnöke, az elhárító, a személyügyi, az anyagi főcsoportfőnökök és egyéb szervek. A honvédség felügyelője irányította a szovjet tanácsadók kezdeményezésére létrehozott fegyvernemi szemléloségek és az önálló osztályok tevékenységét. Megnőtt a vezérkar főnökének súlya, hiszen öt csoportfőnökségbe szervezett 16 osztályt irányított.¹

A honvédségen belüli politikai irányítás és ellenőrzés átvételét jól szemlélteti az a tény, hogy 1949. II. 18.-tól szakasztól felfelé politikai tiszteket rendszeresítettek a minden parancsnok mellé.²

A hadseregfejlesztés első lépéseként 1949. III. 16-ával érvénybe lépett a „Klapka” fedőnevű hadrend. A honvédségen belül ez által minőségileg új hadosztályok jelentek meg:

- 1. lövészadosztály két lövészezreddel, felderítőszázaddal, tüzérezreddel, páncéltörő ágyús és légvédelmi tüzérosztályokkal, műszaki és híradózászlóaljakkal;

- 1. páncélosadosztály egy gépkocsizó lövész és egy harcokocsiezredből, felderítő-zászlóaljból, gépvontatású tüzér-, rohamtüzér-, légvédelmi tüzérosztályokból, műszaki és híradózászlóaljból állt;

Több új hadsereg közvetlen alakulatot (huszár-, híradó- és tüzérezredek; műszaki, közlekedési, aknakutató, **ejtőernyős**, rádiófelderítő zászlóalj; légvédelmi tüzér- és folyamórosztályok) is szerveztek. A hadsereg rendszeresített létszáma ekkor mintegy 46 000 katona és polgári alkalmazott volt.

Az 1. Honvéd Ejtőernyős Zászlóalj

A zászlóaljat 1949. III. 1.-én állították fel, első parancsnoknak a volt pápai ejtőernyős tisztet, KISS Zoltán szds. nevezték ki.

Az alakulat kezdetben két lövész és egy nehéz fegyverzetű századból állt. Fegyverek, technikai eszközök a szovjet

hadseregben rendszeresített eszközökből kerültek ki. A lövész századoknál, ejtőernyős anyag szállítására nem voltak külön gépkocsik rendszeresítve, hanem ezeket mindig a feladatokhoz kellett igényelni.³

A nehéz fegyverzetű századot amerikai gyártmányú Wipon tehergépkocsikkal szerelték fel. Ezekkel történt a 3 db 81 mm-es aknavető, és a 3 db 45 mm-es páncéltörő ágyú szállítása. A nehézfegyverzetű század még 12 géppuskát is kapott. Kezdetben ezek közül néhány még a második világháborúban használt kerek talpazatra szerelt Maxim géppuska volt.

A zászlóalj kiképzése a II. világháborús harctéri tapasztalatok felhasználásával folyt, amikor felsőbb parancsra fel kellett készülniük az 1949. V. 1-ei díszszemlére. A díszzászlóalj parancsnoka a zászlóalj-parancsnok a KISS Zoltán szds. volt, míg az első század parancsnoka SÁRAY Bertalan fhdgy., a második pedig GODÓ Ferenc fhdgy. lett.

A felkészülés közben hozták tudomásukra, hogy a díszszemlén résztvevő alakulatok között versenyt írtak ki a Honvédelmi Miniszter Vándorszerlegéért! A verseny feltétele az egységek Budapestre történő felérkezésétől, a díszelgés végéig összetett követelmények voltak. Nemcsak a hibátlan felvonulás, hanem az elhelyezési körlet belrendjét, és a kimenők alatti magatartást is értékelték. Az ejtőernyős dísz-zászlóalj katonái gépkocsik platóján vonultak fel, és hátukon az ejtőernyővel díszeltek. A gépkocsival felvonulók közül a serleget a SÁRAY Bertalan fhdgy. vezette első ejtőernyős század nyerte meg. A serlegen felül (amelyre a nevét, és egység megnevezését is begravírozták) a század minden tagja egy szép Kossuth címerrel ékesített Gamma öngyújtót kapott, és az egész század egy kis hordó sört. Ezt követően a Gellért szálló kupola csarnokában rendezett nagyszabású állófogadáson két tiszt, és minden rendfokozatból egy fő vehetett részt.⁴

A Szolnokra való visszatérés után nem sokkal bevonult a zászlóaljhoz két tiszt, GYURKÓ Lajos alez. és MÁRTON András szds., akik akkor végezték el a törzstiszti tanfolyamot. GYURKÓ Lajos alez. vette át a zászlóalj parancsnokságát KISS Zoltán szds.-tól, MÁRTON András szds. pedig az egyik század parancsnoka lett. A nehézfegyver századot továbbra is SÁRAY Bertalan fhdgy.

vezette. Az akkori elvárásoknak megfelelően a kiképzések nagy részét táborokban hajtották végre az alakulatok.

Az ejtőernyős zászlóalj 1949 augusztus elején a Bakonykút melletti erdőben táborozott, ahol közölték velük, hogy onnan már nem is jönnek vissza Szolnokra, hanem az új helyőrségbe, Tapolcára költöznek.

KISS Zoltán szds., MAGYAR Miklós törm. együtt áthelyezték az ősszel induló Kilián György Repülőtisztí Főiskolára. Beosztásuk tanzékvezető ejtőernyős előadó, illetve, ejtőernyős oktató lett.

Az áttelepülést Bakonykútiba kombinált szállítással (vasúti, és országúti), illetve gyalog menettel kellett végrehajtani. A zászlóalj áttelepülését SÁRAY Bertalan fhdgy. vezette. Vasúti szállítással indultak Szolnokról Kápolnásnyéig, majd onnan gyalogmenetben, különböző gyakorlatok közbeiktatásával, és egyszeri beszállásolással – ez Pákozdon történt – érték el a táborhelyüket. Mivel a várpalotai harcszerű éles lőtér a közvetlen szomszédságukban volt, könnyen meg tudták szervezni a zászlóalj éles harcszerű lövészetet. Ez minden fegyver, így a nehéz fegyverek összehangolt tűzét jelenti.

1949 szeptember végére befejeződött a tapolcai repülőtér és laktanya újjáépítése, és a zászlóalj bevonult az új helyőrségébe. Itt újabb meglepetés várta a zászlóaljat, mert GYURKÓ Lajos alez. egy lövész ezred parancsnoka lett, és előléptették ezredessé. Az 1. Honvéd Önálló Ejtőernyős Zászlóalj pedig nevét, és önállóságát is elvesztve a tapolcai lövész ezred első zászlóalja lett. A zászlóalj parancsnokává TARÁNYI József őrgy. nevezték ki, aki korábban olimpiai birkózó volt. Tapolcára az ezred-parancsnokságot, az ezred közvetlen alakulatókat, és az ejtőernyős zászlóaljat helyezték.⁵

A keszthelyi kastélyba került a második zászlóalj, a harmadik pedig a frissen elkészült zalaegerszegi laktanyába, a sártenger közepére. A zászlóaljnak 1950-ben ismét fel kellett készülnie az akkor már 1950. IV. 4-én megtartandó díszszemlére. Ismét gépkocsival vonultak fel két századra tervezett létszámmal. A dísz-zászlóalj parancsnokává SÁRAY Bertalan fhdgy.-t nevezték ki.

1953 júniusában, Tapolcán –megalakult az Ejtőernyős Kiképző Iskola, amelynek parancsnokává szintén SÁRAY Bertalan fhdgy-t nevezték ki. A megérkezett LI-2 szállítógépekből pedig megkezdődtek az ugrások. Az ejtőernyős zászlóalj alegységei az ugrási feladatok végrehajtására visszatértek Tapolcára, egy-egy hónapra. Az összeállított kiképzési terv alapvetően az ugrókiképzéssel foglalkozott. A fizikai gyakorlatokat mellett, a céllövészet, a kézigránátdobás, a rendszeresített híradó készülékek szükség-szerű kezelése, valamint az egyszerű robbantások előkészítése, és hatástalanítása is a kiképzés tárgyát képezték. Az ugrást előkészítő speciális szerkezetek a tapolcai repülőtéren voltak felépítve, ezért kellett ezt a felemás megoldást választani. Sokkal egyszerűbb lett volna az ejtőernyős zászlóaljat Tapolcán hagyni. Az ejtőernyős iskola fennállása alatt sok ugrást hajtottak végre. Pár bokaficam, könnyebb agyrázkódáson kívül, történt egy halálos baleset is. ÚJVÁRI Benedek őrm. katonai díszpompával temették el a tapolcai temetőbe. Neve a szolnoki repülőtéren, az „emlékezés falán” is olvasható.⁶

KARSAY István fhdgy. közben a rendőrség budapesti raktárában mintegy 500 darab ejtőernyő kupolát talált, amit azután megkapott a zászlóalj. Ez a váratlan adomány, később igen hasznosnak bizonyult. A zöld színű új műanyag kupolák zsinórzata a belépő élnél körbe volt vágva. A székesfehérvári ejtőernyős javító műhelyben, még a régi mesterek rendkívül biztonságos kétszákos Heineke-Hehs ernyőt kombináltak össze. Ezekkel az ejtőernyőkkel már 150-200 m-ről is biztonságosan lehetett ugrani. Kizárólag csak bekötött ernyőként, csapatugrásra használták. Számos bábúval történő próbadozás után hárman kipróbáltak. A késleltetett ugrásokat azonban továbbra is a PD-6 -s ejtőernyővel hajtották végre. 1950 szeptemberében a zászlóalj parancsot kapott a Kaposvár-Taszárra való áttelepülésre. Kaposváron volt a laktanya, Taszáron meg a repülőtér. A repülőtéren csak a beton leszállópálya volt készen és egy felvonulási barakk épület. A taszári betonon az ejtőernyős zászlóalj volt az első honvédségi alakulat.⁷ **(I.sz. melléklet)**

Kaposváron az egység a III. lövészhadtest 5. hadosztálya 12. Zrínyi Miklós Lövészezredének 1. zászlóalját képezte. Elhelyezésük önálló körletben, a volt tüzerlaktanyában történt.

1951 januárjában éjjeli helyőrségi riadót rendeltek el. A riadót a vezérkar akkori főnöke BATTÁ István vörögy. személyesen ellenőrizte. A riadót követő hajnali tiszti gyűlésen a vezérkari főnök kijelentette: „*az egész helyőrségben csak az ejtőernyős zászlóalj volt azonnali bevetésre felkészítve*”. Ez a kijelentés a jugoszláviai elmérgesedett helyzet, a „Titó láncos kutya” időszakban nagyon nagy horderejűnek számított.⁸

A századoknál mindössze 2-3 tiszttel volt beosztásban, a szakasz-parancsnokok általában továbbszolgáló tiszthelyettesek voltak, ezért a lövészezred állományából önként jelentkező tiszteket helyeztek át a zászlóaljhoz, akik később ejtőernyős kiképzést kaptak. Ekkor került az alakulathoz SIKLÓSI Ernő fhdgy., SZILÁGYI Sándor fhdgy., DOMBOS Ferenc hdgy., és KOCSIS Ferenc hdgy.

Az ejtőernyős szakkiképzést először elméleti, majd gyakorlati téren még a tél folyamán beindították. Az ugrásokra a régi taszári repülőtéren került sor, mivel az épülő új repülőtéren ekkor még csak a felszállópálya készült el. Az alakulat mindössze egy 3,5 tonnás Rába-Csepel tehergépkocsival rendelkezett, az ugrások után a laktanyába visszatérés során a 11 kilométeres utat rendszerint gyalogmenetben tették meg.

1951. III. 1-jével leváltásra, illetve leszerelésre került SÁRAY Bertalan szds., helyébe az ugrókiképzést akkor kezdő SIKLÓSI Ernő fhdgy. került. Ebben az időben kezdődött meg a régi ejtőernyős tisztek eltávolítása.⁹

Az 1951. V. 5-én kezdődött évi nyári táborozásra a Nagybjom-Böhönye-Mesztegnyő községek által bezárt erdős területen került sor, az egész hadosztály részére. A kiképzés alapja a tábori körülmények közötti lövészkiképzés, terepismeret, szakasz-, század-, zászlóaljkötelékben végzett gyakorlatok voltak.

Ugyanakkor Taszáron nagy intenzitással folyt az ejtőernyős kiképzés is. Az alapugrásokat a 49M ejtőernyőkkel hajtották végre, s hat bekötött ugrás után, PD-6R típusú ejtőernyővel kézi kioldású ugrást is végezhetek az önként jelentkezők. 1951. VI. 18-án egy ilyen ugrásnál vesztette életét BELUSTYÁK József honvéd. A nyári kiképzés szeptember közepéig tartott, zárásaként egy kéthetes gyakorlat következett.¹⁰

A 62. Önálló Ejtőernyős Zászlóalj

A Honvédelmi Minisztérium 1951. IX. 18.-ai dátummal, **62. Önálló Ejtőernyős Zászlóalj** megnevezéssel újjá szervezte az egyetlen magyar ejtőernyős alakulatot. A zászlóalj a módosított állománytábláját 1951. IX. 18-án kapta meg, amelyre összességében a bővítés volt jellemző. Az átállítás erre 1951. IX. 26. és 1951. XI. 7. között történt meg, de már 62. Önálló Ejtőernyős Zászlóalj hadrendi megnevezéssel. Ezzel egy időben az alakulatot a Székesfehérvár közvetlen közelében lévő sóstói repülőtérré kellett áttelepíteni, amely 1951. X. 1-jével kezdődött és 1951. XI. 14-én fejeződött be. A repülőtéren ekkor a 28. Csatarepülő Hadosztály Parancsnokság és a 30. Csatarepülő Ezred települt. Az ejtőernyős zászlóalj kijelölt elhelyezési körlete a repülőtér és a vasút között volt. A legénység részére három kétemeletes épület állt rendelkezésre, az ejtőernyős raktárt a repülőalakulat kultúrtermének egyik nagyobb helyiségében rendezték be, míg a gépkocsikat egy romos hangárban helyezték el. A különböző épületek, létesítmények építése már folyamatban volt, de ezek — az ejtőernyős sorállomány aktív részvételével — csak 1952 tavaszára készültek el.¹¹

A zászlóalj új szervezetét három lövész, egy géppuskás, egy aknavető, és egy híradó század alkotta, valamint egy géppisztolyos, és egy páncéltörő szakaszból állt. **(II.sz. melléklet)** A zászlóalj fegyverzete megegyezett a lövész zászlóaljak fegyverzetével. A zászlóalj új elhelyezése a székesfehérvári Sóstó-Táci repülőtéren lett kialakítva.

A zászlóalj rendeltetéseként a légi szállítást követően az ellenség mélységében, mögöttes területein folytatandó harcot határozták meg. Az önállósággal együtt meg kellett szervezni a zászlóalj törzsét is. Ezért nagy számban kellett önként jelentkező tiszteket és tiszthelyetteseket toborozni. Létre kellett hozni a személyügyi, pénzügyi, és a politikai osztályt. Teljesen ki kellett alakítani az önálló élethez szükséges szervezeteket. A törzsbe beosztottaknak természetesen az ejtőernyőzéssel kapcsolatos összes gyakorlatot is végre kellett hajtani. A teljesített ugrások után veszélyességi pótlék járt az ugrás számainak függvénye szerint.

A rendszeresített ernyőtípusok voltak a 49. M háternyő, a megfelelő has ernyővel, PD-6-s háternyő és has ernyő, majd 1952 tavaszán rendszerbe állt az új 52 M. ernyő a hozzá tartozó has ernyővel. Az egész zászlóalj a 6-os (kiemelt) étkezési normát kapott.

A fentebb említett három lövész század mindegyike azonos szervezetű volt. Nevezetesen: három szakaszból /a szakaszok négy rajból/ és egy géppuskás szakaszból álltak. A géppuskás század szintén négyrajos volt. Az aknavető század három szakaszos volt. A páncéltörő szakasz, 3 db 45 mm-s páncéltörő löveggel rendelkezett. A híradó századnak egy könnyű, egy nehéz vezetékes és egy rádiós szakasza volt.

A lövész századok az általános lövész kiképzési program szerinti képzésben részesültek. Ez természetesen kiegészült ejtőernyős felkészítéssel, és ugrásokkal is.

Az egész állomány egészségi állapotáért a zászlóalj vezető orvosa volt a felelős, ki maga is az ugró állományhoz tartozott.

Az egész zászlóalj reggeli tornával kezdte a napot, és még a parancsnok sem volt kivétel. Ez alól csak a mindenkori szolgálat kapott felmentést. Ennek kemény fizikai felkészítésnek volt köszönhető, hogy az egész állomány nagyon jól bírta a megerőltető gyakorlatokat.¹²

Az ejtőernyős kiképzés e kezdeti nehézségek ellenére is folyamatos volt, az 1951 őszén bevonult 260 újonc részére egész télen folyt az elméleti kiképzés és a földi előkészítés, sőt néhány esetben még bemutató jellegű ugrásokat is láthattak.

1952 tavaszán folyamatosan és nagyobb tételben beérkezett a KERÉKES Pál által tervezett, hazai gyártású 51M gyakorló ejtőernyő is. A gyakorlati ugrókiképzést a sóstói repülőtérről felszállva a csóri nagyrétre hajtották végre. 1952 április végén megkezdődött a szokásos nyári táborozás, amelyre a zászlóalj a sárpentelrei erdőbe települt ki. Ekkor került sor első ízben mintegy 350-400 fő tartalékos állomány behívására, akik zömükben még a régi, pápai ejtőernyősök közül kerültek ki. A három hónapos szolgálatuk kezdetén bizalmatlanul fogadták őket, de fegyelmettségükkel, szakmai hozzáértésükkel hamarosan megbecsülést szereztek maguknak. A táborból induló feladat volt az éleslövészettel egybekötött gyakorlat, amely Olaszfalu és Nagytevel kö-

zött rajkötélekben végrehajtott ejtőernyős ugrással kezdődött, majd szakasz- és századkötékbe zárkózással a nagyteveli lőtér harcszerű megközelítésével folytatódott, ahol lögyakorlat következett a rendszeresített kézfegyverekkel álló, mell és csoportosan felbukkanó célokra. Ugyancsak a nyár folyamán került sor az ejtőernyős lövészsázadok vízi gyakorlatára a fűzfői öbölben, melynek során különböző vízi járművekkel harcszerű erőszakos átkelést hajtottak végre.¹³

A Magyar Néphadsereg vezérkara már régen készült egy nagyszabású, az egész hadsereget megmozgató gyakorlat végrehajtására. Ebben a gyakorlatban nagy szerepet szántak az ejtőernyős zászlóaljoknak. A légi erőhöz tartozó zászlóaljat a bevetés első időszakában, a felszerelés összeszedése alatt, és az ezt követő felfejlődéskor felülről csatarepülőgépek biztosították. Az összhang érdekében ez is a gyakorlat tárgyát képezte. Tehát a zászlóalj tudatosan készült a gyakorlatra, és tudta, hogy hibátlanul bizonyítani kell. A feladat az volt, hogy egy kijelölt helyen földet érve találkozó harcban meg kellett állítani az ellenséget, és ellentámadással előretörve felmenteni a körülrárt egységet. Miután a zászlóalja a feladatot részleteiben begyakorolta, a főpróbát 1952. X. 5-én Csór község melletti nagy szabad területen hajtotta végre, hibátlanul! A raj- oszlopban repülő 21 darab LI-2 –s típusú repülőgép, 600 m-ről az enyhe záporosó ellenére ontotta magából az ejtőernyős katonákat a hozzájuk tartozó ledobó teherzsákokkal együtt.

A gyakorlatra való induláshoz a szolnoki repülőtér volt a legalkalmasabb. 1952. X. 14. és 1952. X. 16. között a személyi állományt technikai eszközeivel együtt vasúton szállították Szolnokra. Az utazás egy napig tartott, és egy teljes vasúti szerelvényt igényelt. Az állomástól a repülőtérig levő utat a zászlóalj gyalog menetben tette meg. 1952. X. 18-án került sor a Magyar Néphadsereg legnagyobb ejtőernyős gyakorlatára. Aznap kora hajnalban volt az ébresztő. A beöltözést a ledobó zsákok, és hüvelyek géphez történő cipelése követte. Ez után volt az egyéni málna, ejtőernyők felszerelése és ellenőrzése. A bevetés körzetéből időközben visszatérő JAK-11-es időjárás felderítő gép a feladat végrehajtásához kedvező időt jelentett.

A kötelék parancsnoka a pilótáknak megtartotta utolsó eligazítását. A kötelék ejtőernyős parancsnoka ugyancsak eligazította az ejtőernyős ugrató parancsnokokat, és 8 óra után pár perccel a felröppenő rakéta jelére megkezdődött a gépbeszállás! A gépek a felszállás után a meghatározott formátumba rendeződtek, majd megindultak a célterület felé. A légi oszlop hossza két és fél kilométert tett ki.

A LI-2-es gépek között repült egy C-47-es zsákmányolt gép is. Külsőre ugyanúgy nézett ki, mint a többiek, miután ugyanabból az alaptípusból, a DC-DAKOTÁBÓL származtak. A célterület megközelítése kb. 20 percig tartott. A gépek a dobási körzettől kb. 5-6 km-re lehettek, amikor a kötelék második felének elején repülő C-47-es motorjai kezdtek meghibásodni. Mint utóbb kiderült nem kaptak elegendő üzemanyagot. A gép pilótája elrendelte a vészugrást! Ezt látva a raj másik két gépe is követte, gondolván, hogy már a célterület felett vannak, és megkezdték az ugrást.

Szerencsére az utánuk repülő raj ejtőernyős parancsnoka, tapasztalt ejtőernyős parancsnok lévén a többiek ugrását rádión letiltotta. Utóbb kiderült, hogy szerencsére csak kevesen szálltak ki korábban a kelleténél.

A földet érés helyén magas rangú állami és katonai személyek tartózkodtak, többek BATTÁ István altbgy. is.

Végeredményben a zászlóalj tökéletesen végrehajtotta a kitűzött feladatot. Sajnos azonban utóbb kiderült, hogy az ezért fizetett ár aránytalanul magas volt. A negyedik raj vezérgépéből kiugró JUHÁSZ Mihály hdgy. — a csapatzászlóval ugró tiszt — a gépelhagyás közben a zászló fémtokjával együtt az ajtóban megakadt. Sikerült mégis nehezen kijutnia a gépján, de az erős légáramlat hozzávágta a repülőgép oldalához. Az ejtőernyő hibátlanul működött, de a hadnagy már holtan érkezett a földre. A szabálytalan helyre került bekötő kötél a tiszt torkára ütött, halálos sérülést okozva. Természetesen a nézők semmit sem vettek észre.

Egyébként a földet érés helye nem volt a legszerencsésebben kiválasztva. Magasfeszültségű távvezeték, vasúti töltés, táviróoszlopok, és a leszállóhely közvetlen közelében egy kis tó is jelentősen nehezítette a földetérést. A „túlásagosan” bonyolult terep miatt

nyolc katona, köztük a zászlóalj parancsnoka SZIKLAI Mátyás hdgy. is lábát törte. Ezen kívül huszonötön egyéb kisebb sérülést szenvedtek. Ez a létszám azonban nem múlta felül az ilyen méretű gyakorlatokra „engedélyezett” veszteség mértékét. A hiányosságok miatt azonban a felelősségre vonás nem maradhatott el. Leváltották az eddigi zászlóalj-parancsnokot, helyére pedig H. NAGY Imre szds.-t nevezték ki.¹⁴

Az alakulat az 1953-as díszszemlén az eddigiektől eltérően már nem önállóan, hanem egy gépesített lövész ezred kötelékében vonult fel. 1953-ban a zászlóalj, még a régi szervezetében bemutató gyakorlaton vett részt, éles lőszerrel harcokosi támogatással. A nyári kihelyezés alatt, — amely minden évben a sárpentelei erdőben hajtottak végre — már teljesen összekovácsolódott az egység! Minden sikerük ellenére 1953 őszén megszüntették az ejtőernyős zászlóalj szervezetét.

Az 1953-as átszervezés-következtében az egység mélységi felderítő és diverziós zászlóaljjá alakult. Feladatai is megváltoztak, mely szerint tevékenységét mélyen az ellenség háta mögötti területen, a parancs szerint kellett végrehajtania.

A zászlóalj továbbra is a Honvédelmi Minisztérium közvetlen maradt, de területileg és fegyelmileg az 5. Hadtest alárendeltségébe került.

Az új szervezetben megszüntették a lövész századokat, a géppuskás, az aknavető és páncéltörő alegységeket. Helyükbe **egy felderítő századot, egy különleges rendeltetésű századot** (egy híradó és két műszaki szakasz) rendszeresítettek. Ezen kívül a zászlóaljhoz tartozott még egy őrszázad, mint biztosító alegység.¹⁵

Az alakulat felszámolására még 1954 elején sem utalt semmi. A tavasz folyamán a zászlóalj három darab kötött lég-hajót kapott, melynek gondolájában a kezelőn kívül hat ejtőernyős fért el. A szerkezet kezelésére külön rajt neveztek ki, GODA Sándor hdgy. parancsnokságával. Bár a lég-hajókat többször kiterítették, összeszerelték, feltöltésükre, használatbavételükre nem került sor.¹⁶

A kiképzés az átszervezés folytán módosult. A diverziós feladatokra való felkészülés gyakorlatai voltak a kis csoportok

ejtőernyővel való kihelyezésének megvalósításai, ismeretlen terepen térkép és tájoló segítségével a cél megtalálása.

Az év mindentől függetlenül aránylag nyugalmasnak ígérkezett, míg be nem csapott a villám, mivel a zászlóaljat feloszlatták. Az első nem hivatalos értesülés 1954. IX. 29.-én, az 1848-as pákozdi emlékműnél történt bemutató ugrás alkalmával futott be.

A hír ejtőernyős körökben hatalmas megdöbbenést keltett. A parancs az alakulat megszüntetésére 1954. X. 25-én érkezett meg azzal a kikötéssel, hogy azt 1954. XI. 30.-ig végre kell hajtani. A sorállomány idősebb részét leszerelték. Az első éves katonákat szétosztották a különböző alakulatokhoz. Pár tiszt és tiszthelyettes leszerelését kérte. Kilenc tisztet a légierő különböző repülőterein helyeztek el, mint ejtőernyős szolgálatvezetőt. Öten a tisztek közül az Magyar Honvédelmi Szövetséghez (MHSZ) mentek át. 21 tiszthelyettes ugyancsak a légierőhöz távozott, a csatarepülőkhöz, mint faroklövész. A fennmaradtakat lövész alakulathoz helyezték el. 1954 decemberének első felében a felszámolók — H. NAGY Imre szds. parancsnok, MICSKEI Károly fhdgy. politikai tiszt, LENGYEL János hdgy. pénzügyi tiszt és MÉSZÁROS Ferenc törm., zászlóalj-nyilvántartó — befejezték munkájukat. Ezzel a 62. Önálló Ejtőernyős Zászlóalj, a második magyar katonai ejtőernyős alakulat is megszűnt.¹⁷

Végső soron megállapítható, hogy a zászlóalj sorsa nagyon változatos volt. Önálló egységként kezdte 1948-ban, majd lövész egységekbe sorolták, később ismét önálló lett és az 1954. évi hadseregsökkenetés részeként jogutód nélkül szüntették meg.

Nem csupán az alakulat, hanem annak tisztjei és tiszthelyettesei sorsának az alakulása is változatos volt. **(III.sz. melléklet)**

A Magyar Honvédség Ejtőernyős Szolgálatja és ejtőernyős felderítő alakulatai

Az 1949-es „Petőfi-hadrend” intézkedett a légierő tiszti iskolájának, a Killián György Repülő Hajózó Tiszti Iskola, létrehozásáról, amelynek állománytáblájában egy ejtőernyős szolgálat felállítására is szerepelt.¹⁸ Az ejtőernyős szolgálat első parancsnokának a már korábban említett volt pápai ejtőernyős tisztet,

KISS Zoltán szds.-t nevezték ki. Vele együtt helyezték át az 1. Ejtőernyős Zászlóaljtól MAGYAR Miklós törm.-t. Feladatuk a tiszti iskola hajózó és repülő növendékállománya számára az ejtőernyős kiképzés végrehajtása, valamint a repülő kiképzéshez szükséges ejtőernyős technika (pilótaernyők, mentőernyők) tárolása, hajtogatása és kezelése volt. A légierő fejlesztésével egy időben a vadász- és csatarepülő hadosztályok állományába szintén felállították az ejtőernyős szolgálatok. A repülő hadosztályok és ezredek törzseiben pedig rendszeresítették az ejtőernyős szolgálatvezetői beosztásokat, továbbá századonként pedig 1-3 fő ejtőernyő hajtogató katonai státuszt.¹⁹ Az ejtőernyős szolgálatnál dolgozó tisztek és katonák nemcsak rendszeres ejtőernyős ugrásokat hajtott végre, hanem jó néhány különleges feladat, kísérleti ugrás teljesítése is a nevükhöz fűződik. A 62. Önálló Ejtőernyős Zászlóalj megszüntetése (1954) után jó néhány tapasztal ejtőernyős tiszt került át a légierő ejtőernyős szolgálatához.

A Honvédelmi Minisztérium Katonai Csoportfőnökség megalakulásával (1947) egy időben felmerült az igény a **rádiófelderítés** újjászervezésére. PATAKI Ernő őrgy. kapta a feladatot, hogy a Hadik Laktanyában alakítsa meg a Rádiófelderítő Osztályt. Majd 1949-ben a Honvédelmi Minisztérium Katonai Elhárító Főcsoportfőnökségen belül állították fel a Rádiófelderítő Csoportfőnökséget. Alárendelt szervezetként működött az 1. Honvéd Rádiófelderítő Század, majd 1948. X. 1-től zászlóalj. 1953-ban pedig egy önálló rádiófelderítő ezredet hoztak létre.²⁰

Az első hadosztály közvetlen **felderítő századot** 1949 márciusában a „Klapka” hadrend keretében Pécsen hozták létre, a 2. Önálló Gépkocsizó Lövész Zászlóaljból, és az 1. Gyalogsági Tancsoportból. A század három felderítő szakaszból, egy géppuskás szakaszból, és egy század közvetlen alegységből állt. Kilenc M-62 oldalkocsis, és 22 szovjet gyártmányú IZS motorkerékpárral, valamint négy amerikai Dodge Weapon terepjáróval rendelkezett.²¹

Az esztergomi 1. Páncélos Hadosztálynál pedig a 2. Önálló Gépesített Zászlóaljból megalakításra került az **1. Páncélos Felderítő Zászlóalj**, Piliscsabán. A zászlóalj állományába, a

kiszolgáló alegységeken (fegyverzeti, hadtáp, híradó, javító, politikai, vegyi védelmi stb.), kívül, egy páncélgépkocsi-század, két motorkerékpáros század, egy közepes harckocsi század, és egy 76 mm-es páncéltörő ágyús üteg tartozott.

A hadosztályok közvetlen felderítő alakulatain kívül, a lövész- és gépesített ezredeknél is létrehozták az ezred közvetlen motorkerékpáros **felderítő szakaszokat**.

Természetesen ezzel egy időben a szakmai irányítás szervei is megalakításra kerültek. A hadosztály-törzsekben felderítő alosztályok, ezred szinten pedig felderítő tiszti beosztásokat rendszeresítettek. Szintén 1949-ben hozták létre a Honvédelmi Minisztérium Harckiképzési és Testnevelési Csoportfőnökségén (HM HTCSF) belül a **felderítő részleget**.

Felderítő Részleg végezte Néphadsereg szinten a felderítés szakmai irányítását.²²

1950. VIII. 16-án állították fel a Magyar Néphadsereg Vezérkara **Önálló Csapatfelderítő Osztályát**, amely átvette a szakmai irányítási feladatokat HM HTCSF-től.

Összességében megállapítható, hogy 1953 tavaszára már nyilvánvalóvá vált a túlfeszített öt éves terv előirányzatai és az ehhez kapcsolt hadseregfejlesztés nincsenek összhangban az ország teherbíró képességével. A felszínre került problémák, a társadalom elégedetlensége DZSUGASVILI Jozsif Viszarionovics [SZTALIN] halála ellenére sem jelentették azt, hogy a szovjet vezetés lemondott volna birodalmi érdekei érvényesítésére való törekvéséről. A miniszterelnöki posztra ROSENFELD Mátyás [RÁKOSI Mátyás] helyett NAGY Imre került, aki azonban — a szovjetek és magyar dogmatikus kiszolgálóik megrökönyödésére — új program megvalósításába kezdett.

A program elemei közé tartozott a Magyar Néphadsereg szervezetének csökkentéséről hozott határozat. A Magyar Dolgozók Pártja Politikai Bizottsága 1953. VII. 22-ei határozata szerint a magyar haderő rendszeresített létszámát 6 708 tiszttel, 8 883 tiszthelytesséssel, 6 699 tiszti iskolai hallgatóval és növendékkel, 29 970 honvéddel, valamint 2 206 polgári alkalmazottal, összesen 54 466 fővel, azaz a rendszeresített létszám közel 25%-ával kellett csökkenteni. A végrehajtásért

az újonnan kinevezett honvédelmi miniszter, a korábbi vezérkari főnök BATA István altbgy. volt a felelős.

A honvédelmi tárca átszervezésére 1953. XII. 1-jével került sor. A leglényegesebb változás, a *különleges alakulatokat* tekintve az volt, hogy 1954-ben a 62. *Önálló Ejtőernyős Zászlóaljat* megszüntették.

Az 1948-1956-ig tartó időszakra az volt a jellemző, hogy a politikai helyzet változásával, és a kommunista párt hatalomra jutásával a hadsereg teljes pártirányítás alá került. A Magyar Néphadsereg szervezetét a szovjet tanácsadók javaslatai alapján alakították ki és természetesen megjelentek a hadrendben a *különleges rendeltetésű, ejtőernyős alakulatok*.

Jegyzetek:

- ¹ LIPTAI: II.köt. 544-545.p.
- ² Loc.cit. 547-548.p.
- ³ SÁRAY: 83.p.
- ⁴ Loc.cit. 84.p.
- ⁵ Loc.cit. 85.p.
- ⁶ Loc.cit. 86.p.
- ⁷ Loc.cit. 87.p.
- ⁸ Loc.cit.
- ⁹ Loc.cit.
- ¹⁰ SIMON: 266.p.
- ¹¹ Loc.cit. 267.p.
- ¹² SÁRAY: op.cit. 88.p.
- ¹³ SIMON: op.cit. 267.p.
- ¹⁴ SÁRAY: op.cit. 88-90.p.
- ¹⁵ JUHÁSZ
- ¹⁶ SIMON: op.cit. 268.p.
- ¹⁷ Loc.cit.
- ¹⁸ Loc.cit.
- ¹⁹ Loc.cit. 269.p.
- ²⁰ SZÖNYI: 101.p.
- ²¹ SOMKUTAS: 28-29.p.
- ²² Loc.cit. 29-30.p.

Forrás- és irodalomjegyzék (a jegyzetekben alkalmazott rövidítések oldása):

MONOGRÁFIÁK KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

- LIPTAI — LIPTAI Ervin et al. (szerk.): *Magyarország hadtörténete*. Budapest, 1985. Zrínyi Katonai Kiadó. HU-ISBN 963 32 6335 2.
I.köt. *A honfoglalástól a kiegyezésig*. 1-671.p. HU-ISBN 963 32 2332 8.
II. kötet. *A kiegyezéstől napjainkig*. 1-657.p. HU-ISBN 963 32 6320 4.
- SOMKUTAS — SOMKUTAS Róbert: *Álcaruhában, Fejezetek a hadműveleti-harcászati és csapatfelderítés történetéből (1945-2000)*. Budapest, 2014, Zrínyi Kiadó. 320 p. HU-ISBN 978 963 32 7631 0. /Katonák békében és misszióban./ HU-ISSN 2063-3106.

VISSZAEMLÉKEZÉS

- JUHÁSZ — JUHÁSZ József: *Ég és föld között, Töredékek egy ejtőernyős tiszt életéből*. Budapest, 2010, Magán kiadás. 136 p. HU-ISBN —

TANULMÁNYOK

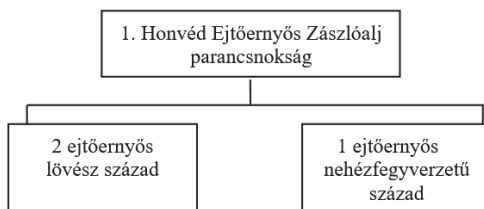
- SÁRAY — SÁRAY Bertalan: A katonai ejtőernyőzés újjaszületése és története 1954-ig. 81-91.p. In: BODA József — RUSZIN Romulusz: *Levegőből harcba. A magyar katonai ejtőernyőzés története és változó feladatrendszere*. Budapest, 2012, Zrínyi Kiadó. 186 p. HU-ISBN 978 963 32 7536 8. /Katonák békében és misszióban, 3./ HU-ISSN 2063-3106.
- SIMON — SIMON László: A magyar katonai ejtőernyőzés rövid története. *Magyar Szárnyak*, XXV.évf. (1996) 261-271.p. HU-ISSN 1416-6577.
- SZÖNYI — SZÖNYI István: A magyar katonai rádióelektronikai felderítés technikatörténete 1945-1990. In VASS Jenő Sándor (szerk.): *A magyar katonai felderítés és hírszerzés története. Szemlénygyűjtemény*. Budapest, 2010, Magyar Köztársaság Felderítő Hivatala. HU-ISBN —

Mellékletek jegyzéke:

- I.sz. melléklet
Az 1. Honvéd Ejtőernyős Zászlóalj szervezeti felépítése 1949.
II.sz. melléklet
A 62. Önálló Ejtőernyős Zászlóalj szervezeti felépítése.
III.sz. melléklet
JUHÁSZ József ezds., az első különleges rendeltetésű század parancsnokának rövid életrajza.

I.sz. melléklet

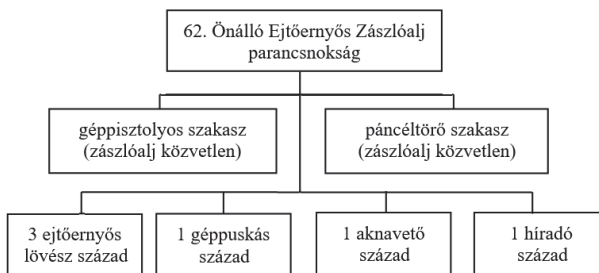
Az 1. Honvéd Ejtőernyős Zászlóalj szervezeti felépítése 1949.

Forrás ! SÁRAY Bertalan: A katonai ejtőernyőzés újjászületése és története 1954-ig. 83-85.p. In: BODA József — RUSZIN Romulusz: *Levegőből harcba. A magyar katonai ejtőernyőzés története és változó feladatrendszere.* Budapest, 2012, Zrínyi Kiadó. 186 p. HU-ISBN 978 963 32 7536 8. /Katonák békében és misszióban, 3./ HU-ISSN 2063-3106.

II.sz. melléklet

A 62. Önálló Ejtőernyős Zászlóalj szervezeti felépítése.

Forrás ! SÁRAY Bertalan: A katonai ejtőernyőzés újjászületése és története 1954-ig. 87-91.p. In: BODA József — RUSZIN Romulusz: *Levegőből harcba. A magyar katonai ejtőernyőzés története és változó feladatrendszere.* Budapest, 2012, Zrínyi Kiadó. 186 p. HU-ISBN 978 963 32 7536 8. /Katonák békében és misszióban, 3./ HU-ISSN 2063-3106.

**JUHÁSZ József ezds.,
az első különleges rendeltetésű század parancsnokának
rövid életrajza.**

Ejtőernyős alapképzését még a levegőmozgalomban kezdte 1944-ben. Szolnokra jelentkezett ejtőernyős katonának 1948-ban, de Pécsre a tűzérkekhez vonult be. A Dózsa György Gyalogos Tisztiiskolát 1950-ben fejezte be, és a nagykanizsai lövészedhez került század-parancsnoki beosztásba. Egy év múlva zászlóalj segéd-tisztnek nevezték ki.

1951-ben jelentkezett ejtőernyős tiszti tanfolyamra, és 1952. VIII. 5-én Székesfehérváron hajtotta végre első ugrását. Utána áthelyezték a 62. Önálló Ejtőernyős Zászlóaljhoz géppuskás szakasz-parancsnoki beosztásba. 1953-ban, mint a *különleges század parancsnoka* 42 ugrást hajtott végre.

A zászlóalj 1954-ben történt megszüntetése után áthelyezték Taszárra a vadászrepülő ezred ejtőernyős szolgálatfőnöki beosztásba. Ekkor lett tagja a kaposvári ejtőernyős klub sportcsapatának. Az Őcsényben rendezett területi versenyen 15 méteres kombinált célbaugró versenyen első helyezést ért el. A Dunaujvárosban rendezett dunántúli versenyen 1000 méteres célbaugrásban első helyezett lett. A Taszáron eltöltött 10 év alatt 600 ugrást hajtott végre, és I. osztályú versenyző lett.

1964-ben a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia elvégzése után Szolnokra helyezték a 34. Önálló Felderítő Zászlóalj parancsnok ejtőernyős helyettesi beosztásba.

Itt a Gyulai György Sportegyesület elnökeként vezetésével létrehozták az ejtőernyős szakosztályt. Több rekordkísérleti csapat tagjaként országos rekordokat állított fel. A Magyar Néphadsereg ejtőernyős válogatottja az ő vezetésével, első alkalommal vett részt nemzetközi katonai versenyen Belgiumban, 1972-ben, ahol a csapat 3. helyezést ért el 1000 méteres célbaugrásban. Ebben az évben rendezték meg a Magyar Néphadsereg első ejtőernyős versenyét.

1975-ben 2000. ugrása alkalmából a Haza Szolgálatáért Érdemérem arany fokozatával tüntették ki. 1976-ban megkapta az aranykoszorús I. osztályú ejtőernyős kitüntető címet és jelvényt.

Alapító tagja a Veterán Ejtőernyősök és a Magyar Ejtőernyősök Bajtársi Szövetségének (MEBSZ). Kezdeményezője és szervezője volt a 62. Önálló Ejtőernyős Zászlóalj bajtársi találkozóinak. Tíz éven keresztül volt a MEBSZ titkára, majd ügyvezető elnöke, jelenleg a Tanácsadó Testület tagja. A MEBSZ-ben végzett kiemelkedő munkája elismeréseként 1977-ben a Honvédelemért cím II. osztályát vette át a minisztertől. Katonai szolgálata alatt összesen 10 alkalommal tüntették ki. Ejtőernyős pályafutását 1983-ban — 2225 ugrással — fejezte be.

Forrás ! ÁRVAI Zoltán — BÁNKI Imre — BODA József et al.: *Legendák és titkok katonái. A mélységi felderítés története.* Budapest, 2012, Zrínyi. 311 p. HU-ISBN 978 963 327 537 5. /Békében és misszióban./ HU-ISSN 2063-3106.